

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

سگ‌های ولگرد به عنوان تهدید بالقوه برای پستانداران ایران (مقاله ترجمه شده)

علی محمد گنجی^۱

۱- نویسنده مسئول دانشجو کارشناسی ارشد علوم و مهندسی محیط زیست، گروه آلودگی های محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و علوم

دریایی، دانشگاه تربیت مدرس، نور، ایران

Alimohammadganji@modares.ac.ir

بهنام رحمانی^۲

Rahmani.behnam@ut.ac.ir

۲- دانشجو کارشناسی ارشد علوم و مهندسی محیط زیست، گروه تنوع زیستی و مدیریت اکوسیستم، پژوهشکده علوم محیطی، دانشگاه شهید

بهشتی، تهران، ایران

چکیده

سگ به عنوان فراوان‌ترین گوشت‌خوار روی زمین مشکلاتی را برای انسان و حیات وحش به وجود آورده است. سگ ولگرد به هر نوع سگی گفته می‌شود که فارغ از بلاصاحب یا صاحب‌دار بودن، کنترلی بر رفتار آن وجود نداشته باشد. مشکلاتی که سگ‌ها برای حیات وحش به وجود می‌آورند شامل: شکار مستقیم، دورگه‌سازی، ایجاد رفتارهای ترس مابانه، رقابت برای منابع و انتقال بیماری‌ها است که می‌توانند گونه‌های جانوری را به خطر بیندازند. اما در بسیاری از مناطق، تعاملات سگ‌های ولگرد و جانوران کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. در این مطالعه برای تعیین میزان تأثیر حملات سگ‌های ولگرد بر پستانداران ایران، نزدیک به دو دهه از گزارش‌های رسانه‌های اجتماعی و سنتی و مقاله‌های علمی بررسی شد. از این حملات ۱۶۰ حمله سگ‌های ولگرد (۷۹ حمله از مقالات علمی، ۱۴ حمله از رسانه‌های اجتماعی و ۶۷ حمله از مختلف سایت‌های خبری) در ۲۲ استان از ۳۱ استان کشور شناسایی شد. حملات توسط سگ‌ها بر روی ۱۷ گونه، از جمله نه گونه گوشتخواران، شش گونه زوج‌سمان، یک گونه جونده و یک گونه خرگوش گزارش شده است. بیشتر حملات گزارش شده بر روی گربه‌سان‌ها، از جمله یوز آسیایی ($n=19$)، سیاه‌گوش ($n=18$)، کاراکال ($n=10$) و گربه پالاس ($n=8$) بوده‌اند. حملات بر روی زوج‌سمان به طور اصلی برای آهو گواتردار ($n=48$) گزارش شده است. بیشترین تعداد این حملات در داخل یا مجاور مناطق حفاظت شده ($n=166$; ۷۳٪) رخ داده است که نشان می‌دهد که سگ‌های ولگرد یکی از مهمترین تهدیدات برای گونه‌های جانوری حتی در چشم اندازهای حفاظت‌شده است تأثیر

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

سگ‌های ولگرد باعث مخدوش شدن حفاظت شود و به همین دلیل برای مدیریت تاثیرات سگ‌های ولگرد بر گونه‌های در معرض خطر، رهنمودهای سیاست علمی پیشنهاد می‌شود.

واژگان کلیدی: سگ ولگرد، رسانه‌های اجتماعی، گونه‌های در معرض تهدید، پستانداران، ایران

مقدمه

سگ‌های اهلی *Canis familiaris* با جمعیتی نزدیک به ۱ میلیارد فراگیرترین گوشت‌خوار هستند که تقریباً در همه جاهایی که انسان‌ها زندگی می‌کنند و حتی در جاهایی که مردم عملاً حضور ندارند، وجود دارند (Gompper و همکاران ۲۰۱۴). سگ‌های بلاصاحب یا صاحب‌دار فاقد پاسخگویی مسئولانه، حیواناتی فاقد کنترل هستند که طی سال‌های اخیر از مناطق بیابانی و حاشیه‌ای به هر سمت و سویی کشیده شده‌اند و در مناطق مختلف جولان می‌دهند. طبیعی است که سگ به عنوان یک گونه گوشتخوار، در صورت گرسنگی و در جهت بقا خود اقدام به شکار کردن نماید و از این رو می‌تواند برای انسان و حیواناتی که در طبیعت زندگی می‌کنند یک تهدید بشمار آید سگ‌های ولگرد ممکن است یک نگرانی جهانی برای حفاظت از حیات وحش، به‌ویژه برای پستانداران بزرگ در معرض خطر باشند.

داده‌های حاصل از مطالعات جمعیت سگ و جمعیت انسان نشان می‌دهد که فراوانی جمعیت سگ‌های خانگی در جهان بیش از ۷۰۰ میلیون است. در تحقیقی که توسط Hughes و همکاران انجام شده حاکی از آن است که مطالعه تعامل بین سگ‌های ولگرد و حیات وحش در هفت پایگاه داده آنلاین و منابع دیگر جمع‌آوری شد. در مجموع ۶۹ مطالعه انجام شده بررسی شد که تاکسون‌های حیات وحش مورد مطالعه پستانداران (۷۸٪) بود و تعامل اصلی ثبت شده، شکار توسط سگ‌های اهلی و به دنبال آن انتقال بیماری، اختلال حیات وحش، هیبریداسیون و شکار سگ‌ها توسط گوشتخواران وحشی بود. مسائل مربوط به حفاظت از سگ‌های خانگی از سراسر جهان، هم در جزایر و هم در قاره‌ها ثبت شده است. پیشنهادات ارائه شده راه‌حلی محدود بود که با توجه به رابطه نزدیک بین مردم محلی و سگ‌ها، ممکن است اغلب مناسب نیستند (Hughes و همکاران، ۲۰۱۳).

در دهه اخیر تعارض سگ‌های ولگرد با حیات وحش تبدیل به یکی از مهم‌ترین بحث‌های داغ در حوزه حیات وحش شده است. با توجه به مطالعات محدودی که در ایران صورت گرفته است، عدم وجود قوانین بازدارنده در کنترل سگ‌ها، ناامیدکننده بودن نتایج پناهگاه‌های مربوط به نگهداری سگ‌های بلاصاحب و هزینه بالای آن‌ها، رفتار افراطی برخی حامیان حیوانات اهلی رها در طبیعت و باورناپذیری آنان نسبت به مفاهیم حفاظتی و بوم‌شناختی همه دست به دست هم داده تا مشکلات ناشی از سگ‌ها در اکوسیستم بغرنج‌تر از همیشه شود.

مواد و روش‌ها

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

در این مقاله اطلاعات مورد نیاز برای تأثیر سگ‌های ولگرد بر پستانداران در ایران را از مقالات خبری، گزارشات رسانه‌های اجتماعی و مقاله‌های علمی جمع آوری شد. در ابتدا تمرکز بر روی دوره ۱۹۹۹-۲۰۲۰ بود، اما با توجه به کمبود ثبت‌های قبلی، مجموعه داده نهایی شامل گزارش‌ها و ثبت‌ها برای دوره ۲۰۰۲-۲۰۲۰ بود. این جستجو در طول ماه‌های جولای ۲۰۱۹ تا فوریه ۲۰۲۰ انجام شد (یعنی ثبت‌ها برای سال ۲۰۲۰ فقط شامل دو ماه اول است). مقالات بر اساس کلمات کلیدی و عناوین شناسایی و مرتب شدند. از کلمات کلیدی مختلفی استفاده شد، از جمله "سگ‌ها" (و اصطلاحات مرتبط)، "ایران"، "حیات وحش"، "حملات" و "تعاملات".

برای هر یک از گونه‌های موجودی که تحت تأثیر سگ‌ها قرار دارند، در صورت وجود، اطلاعاتی ثبت شد که شامل: وضعیت فهرست قرمز منطقه IUCN، محل تقریبی، سطح حفاظت منطقه (پارک ملی، پناهگاه جانوری، منطقه محافظت شده یا منطقه بدون شکار)، استان، روستا، تاریخ، کلاس سنی گونه‌های وحشی، منبع و وضعیت حیوان (مرده، زخمی و یا نجات یافته). با تلاش از هر گزارش، سعی شد با تشخیص اینکه آیا ممکن است این مورد شامل خوردن خوراک برای سگ‌ها باشد یا نه، و هر جزئیاتی از تعداد سگ‌های مشارکت کننده و مالکیت سگ(ها) مورد بررسی قرار گرفت. وضعیت مالکیت سگ بر اساس اطلاعات به دست آمده از هر مقاله یا پست و از هر عکس تکمیل شد. با جستجو برای گزارش‌ها به فارسی درباره حملات سگ‌های ولگرد به موجودات دریافت شده از رسانه‌های اجتماعی، اطلاعات جمع آوری گردید. به دنبال آن، صفحات (Menlo Park، Facebook، Instagram، USA) و (Telegram، Messenger، London، UK) و بر اساس محبوبیت آن‌ها در ایران و اینکه این رسانه‌ها امکان ارائه عکس‌ها را دارند مورد استفاده برای بررسی جزئیات تعاملات قرار گرفت.

نتایج و بحث

در این پژوهش مجموعاً ۱۶۰ حمله سگ‌های ولگرد به ۱۸ گونه بزرگ پستاندار (جدول شماره ۱) را جمع آوری شد، که از بین آن‌ها ۷۹ حمله از مقالات علمی، هفت حمله از اینستاگرام، هفت حمله از تلگرام و ۶۷ حمله از وبسایت‌های خبری جمع آوری شدند. در ۱۳۳ مورد، سال تعامل گزارش شده بود و ۹۵٪ از این موارد در دوره ۲۰۱۰-۲۰۲۰ رخ داده بود. این تعاملات در ۲۲ استان اتفاق افتاده‌اند و بیشتر حوادث (۱۱۶؛ ۷۳٪) در محل‌های داخل یا مجاور مناطق حفاظت شده تحت مدیریت سازمان محیط زیست ایران گزارش شدند. از بین ۱۶۰ حمله سگ‌های ولگرد به پستانداران، ۱۴۱ (۸۸٪) منجر به کشته شدن حیوانات شد و موارد دیگر شامل دنبال کردن و آسیب رساندن به پستانداران بود اما مرگ فوری حیوان رخ نداد (جدول ۱). از این ۱۴۱ حادثه، ۹۰ حادثه کلاس سنی حیوان کشته شده را گزارش کردند: در ۶۲ حادثه (۶۹٪) پستانداران کشته شده، بزرگسال بودند و سایر موارد به عنوان ناقص گزارش شدند. در ۹۱ مورد (۵۷٪) مشخص شده بود که سگ‌های وحشی متعلق به صاحب بودند (سگ‌های شکاری، ۳۶؛ سگ‌های نگهبان دام، ۵۵)، اما صاحبین کنترل کافی بر روی سگ‌ها را نداشتند تا از وقوع حوادث جلوگیری

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

کنند. در ۶۹ مورد دیگر، سگ‌ها بدون صاحب ظاهر شده بودند. حملات توسط سگ‌های شکاری (۳۶ مورد) عمدتاً به شکار توسط قاچاقچیان نسبت داده می‌شدند. حملات معمولاً شامل یک گروه سگ بودند (جدول ۲) و تعداد سگ‌های درگیر در ۷۵ مورد گزارش شده بود.

جدول (۱) اعداد حوادث مرگ و میر و آسیب دیدگی گونه‌ها ناشی از حمله سگ‌های ولگرد در طول سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۰ در ایران با استفاده از رسانه‌های اجتماعی و سنتی و مقاله‌های علمی.

گونه‌ها	لیست قرمز ملی	لیست IUCN	تعداد مرگ و میر	تعداد عدم مرگ و میر (تعقیب یا جراحت)	جمع	درصد حمله
کاراکال	NT	LC	۱۰	۰	۱۰	۶/۲
گربه جنگلی	LC	LC	۱	۱	۲	۱/۲
گربه شنی	LC	LC	۰	۱	۱	۰/۶
سیاهگوش اوراسیایی	NT	LC	۱۶	۲	۱۸	۱۱/۲
گربه پالاس	NT	LC	۸	۰	۸	۵/۰
یوزپلنگ آسیایی	CR	VU	۱۷	۲	۱۹	۱۱/۹
پلنگ ایرانی	EN	VU	۳	۱	۴	۲/۵
کفتار راه راه	NT	NT	۲	۲	۴	۲/۵
خرس قهوه‌ای	EN	LC	۱	۱	۲	۱/۳
جیبر	EN	LC	۰	۱	۱	۰/۶
آهو گواتردار	EN	VU	۴۴	۳	۴۷	۲۹/۴
قوچ و میش اوربال	VU	VU	۸	۲	۱۰	۶/۳
قوچ و میش ارمنی	VU	VU	۲	۰	۲	۱/۳
مرال	EN	LC	۰	۳	۱۳	۱/۹
گراز	LC	LC	۱۱	۰	۴۷۱۱	۶/۸
خرگوش صحرایی اروپایی	LC	LC	۱۵	۰	۱۵	۹/۴
تشی هندی	LC	LC	۳	۰	۳	۱/۹
جمع			۱۴۱	۱۹	۱۶۰	۱۰۰

منابع و مراجع مورد استفاده

اولین همایش ملی پارک‌های ملی و مناطق تحت حفاظت

Gompper, M.E., 2014. Introduction: outlining the ecological influences of a subsidized domesticated predator. *Free-ranging dogs and wildlife conservation*, pp.1-8.

Hughes, J., & Macdonald, D. W. (2013). A review of the interactions between free-roaming domestic dogs and wildlife. *Biological Conservation*, 157, 341-351.

Free-ranging dogs as a potential threat to Iranian mammals

Abstract

Dogs, as the most abundant carnivores on Earth, have caused problems for both humans and wildlife. A stray dog refers to any type of dog that lacks control over its behavior, whether owned or ownerless. The problems that dogs create for wildlife include direct hunting, displacement, inducing fear-related behaviors, competition for resources, and transmission of diseases that can endanger animal species. However, in many areas, interactions between stray dogs and wildlife have been less studied. In this study, nearly two decades of reports from social and traditional media, as well as scientific articles, were examined to determine the extent of the impact of stray dog attacks on Iranian mammals. In this study, to determine the extent of the impact of stray dog attacks on Iranian mammals, nearly two decades of reports from social and traditional media, as well as scientific articles, were examined. Of these attacks, 160 stray dog attacks (79 attacks from scientific articles, 14 attacks from social media, and 67 attacks from various news sites) were identified in 22 out of 31 provinces in the country. Attacks by dogs were reported on 17 species, including 9 carnivores, 6 ungulate species, 1 running species, and 1 hare species. Most of the reported attacks were on felids, including the Asiatic cheetah (n=19), Eurasian lynx (n=18), caracal (n=10) and Pallas's cat (n=8). Attacks on ungulates were mainly reported for goitered gazelle (n=48). The majority of these attacks occurred inside or near protected areas (n=166; 73%), indicating that stray dogs are one of the most significant threats to animal species even in protected areas. Stray dog impacts can disrupt conservation efforts, and therefore, scientific policy guidelines are recommended for managing stray dog impacts on endangered species.

Key words: free-ranging dogs, social media, threatened species, mammal, Iran.